

Zonguldak' ta bir antik kent: Tios / An Ancient City in Zonguldak: Tios, ed. by Sümer Atasoy & Şahin Yldirim, Ankara 2015, 575 p., inclusiv ilustrație alb-negru și color în text + un plan al orașului Tios ca anexă

Prin publicarea acestui volum colectiv, într-o ținută grafică elegantă, sunt valorificate rezultatele preliminare ale cercetărilor de teren desfășurate între 2006 și 2012 în singura așezarea antică urbană de pe litoralul sud-pontic nesuprapusă de locuire ulterioară. Prezentarea succintă pe care o propunem în continuare se întemeiază preponderent pe rezumatele în limba engleză care prefațează fiecare contribuție în limba turcă din cuprinsul lucrării.

În cuvântul înainte, tradus integral într-o engleză problematică, S. Atasoy oferă iluzia unui *Historical Background*, după care enumeră succint obiectivele cercetate și materialele descoperite. Același autor propune în continuare o istorie politică a Tios-ului (p. 15-26), fără rezumat și cu o listă bibliografică în care autorii antici, moderni și *corpora* epigrafice apar în ordine alfabetică, fără o disociere mai clară (observația este valabilă pentru toate articolele incluse în volum). Fără a mai insista asupra unor scăpări legate de semne de punctuație, semnalăm doar corectura *Latinarum* în loc de *Latinorum* care se impune la menționarea corpusului CIL. Partea introductivă este completată de contribuția lui B. Öztürk (p. 28-42) privitor la numele așezării de la grecescul Tios (Τίος/Τείος) la latinescul Tium și până la toponimul actual Filyos. Engleza rezumatului lasă de dorit (din nou, observația este valabilă pentru toate articolele incluse în volum), iar lista bibliografică este întocmită la fel de bine ca în cazul articolului anterior.

Partea a doua a volumului – Araştırma ve kazılar / Research and Excavations – cuprinde cinci titluri, pe care le enumerăm așa cum apar traduse în engleză: S. Atasoy, *The Tios Excavations 2006 – 2012* (p. 44-55, fără rezumat și ilustrație); A.F. Yüksel, *Archaeogeophysical Researches in Tios* (p. 56-72, cu rezumat în engleză și ilustrație cu explicație doar în turcă); B. Öztürk, *Epigraphical Researches of Tios Between 2007 and 2012* (p. 73-81, cu rezumat în engleză, din care reținem intenția de a întocmi cândva un catalog al inscripțiilor grecești și latine de la Tios, găsite recent sau păstrate în diferite muzee); B. Öztürk, *The Inscriptions Found At The Excavations And Environs of Tios between 2007 and 2012* (p. 82-111, cele 65 de inscripții, majoritate fragmentare, sunt ilustrate; catalogul conține doar traducerea în limba turcă, nu și transcrierea textului original); B. Öztürk – I.F. Sönmez, *The Inscriptions of Tios at the Museums of Turkey* (p. 112-122, cu enumerarea și ilustrarea altor nouă inscripții de la Tios păstrate în diferite muzee din Turcia; catalogul conține doar traducerea în limba turcă, nu și transcrierea textului original).

Partea a treia a volumului – Akropolis / Acropolis – este cea mai amplă. În continuare doar enumerăm materialele pe care le include, precizând că aproape toate sunt prefațate de rezumate într-o engleză aproximativă și însoțite de ilustrații de bună calitate, dar la care există explicații doar în limba turcă: A. Baran – N. Dirlik – R. Kendirci, *Excavations on the Acropolis Temple in 2011 – 2012* (p. 124-159); D. Gür, *The Acropolis Church in Tios* (p. 160-201); S. Atasoy – H. Erpehlivan, *Ceramics from the Early Settlement at Tios* (p. 202-217); A. Çirak – M.T. Çirak, *Paleoanthropological Evaluation of Human Skeletons Found in the Excavations in Tios* (p. 219-225); M.T. Çirak – A. Çirak – A.A. Akyol, *The Determination of Terrestrial and Marinal Nutrition in the Antique Tios Population* (p. 226-237); A. Çirak

– A.C. Erkman – M.T. Çirak, *Dental Paleopathology of the Tios Population* (p. 238-247); Ö. Bulut – M.T. Çirak, *Facial Reconstruction of the Tios Soldier* (p. 248-257); M.T. Çirak – A. Çirak – A.A. Akyol, *The Copper Deposition of Tios Population's Skeletons in Byzantine Age* (p. 258-263, fără rezumat); M.T. Çirak – A. Çirak – A.A. Akyol, *The Lead Level of Antique Tios Population's Skeletons* (p. 264-269, fără rezumat).

Alte șapte contribuții se referă la cercetările desfășurate în orașul de jos – Aşağı şehir / The Lower City: Ş. Yildirim, *The Roman Theatre of Tios* (p. 271-295); A. Mercan – Ü. Göçen, *The Soundings in the Filyos Firebrick Factory* (p. 296-304); S. Fontana Yilmaz, *Fine Roman Red Ware From Tios* (p. 306-351); A.S. Toydemir, *Roman and Byzantine Pottery From Tios* (p. 352-355, fără ilustrație); E. Ioannidou-Pişkin, *Tios 2010 Excavations: Animal Bone Report* (p. 356-364, cu traducerea integrală, de această dată într-o engleză bună); E. Karaca, *The Bone Artefacts Found at the Excavations of Tios Between 2007-2012* (365-380); D.S. Lenger – S. Atasoy, *Coins From the Tios Excavations* (p. 381-415).

Cercetările efectuate în teritoriul cetății – Tios evresinde yapılan alıřmalar / Works in the Tios Territory – au fost valorificate prin alte patru articole care alcătuiesc partea a cincea a volumului: A. Mercan – O. Arslan – G. Laın, *The Salvage Excavations of Gökebey-Üburgu* (p. 417-425); S. Fontana Yilmaz, *Fine Roman Red Ware From Gökebey-Üburgu* (p. 426-463); A. Mercan – Ü. Göçen, *The Kadioğlu Village Salvage Excavations: 2008-2013* (p. 464-478); D. Gür – G. Laın, *Tomb Stones from Ottoman Period in the Cemeteries of Filyos Sefercik and Cumayani* (p. 479-552).

În ultima parte, A. Adigüzel și K. Ön propun o discuție legată de lucrările de restaurare și conservare de la Tios (p. 553-572), iar volumul se încheie cu o listă a publicațiilor (33 titluri) rezultate în cadrul proiectului *Tios-Filyos Arkeolojik Kazi Projesi*.

Orice săpătură arheologică desfășurată pe litoralul de sud al Mării Negre prezintă un interes sporit pentru toți specialiștii interesați de antichitățile pontice. Cercetările de la Tios efectuate între 2006 și 2012 vor constitui cu siguranță un jalon de referință, în primul rând datorită resturilor de construcții importante și a materialului arheologic bogat. Sperăm ca rezultatele obținute să fie introduse cât de curând în circuitul științific și prin publicarea adecvată în limbi de largă circulație internațională.

Victor COJOCARU*

* Victor COJOCARU: Institutul de Arheologie Iași; e-mail: victorinstarhia@yahoo.com.